

פרשת קדושים

הקב"ה מלך על העולם ונולם צריכים לעבוד אותו

ויקרא פרק יט פסוקים ב"ד

ב דְבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי
קָדוֹשׁ אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם. ג אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שַׁבָּתִי תִשְׁמְרוּ
אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם. ד אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאֵלֵהֶי מִסָּכָה לֹא תַעֲשׂוּ
לָכֶם אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם.

שאלה

כשמתבוננים ב-3 הפסוקים רואים ש-3 פעמים יש סיום של הפסוק במילים:
"אני ה' אלוקיכם", ולכאורה כיון שידוע שכל מילה בתורה וכל אות יש לה
משמעות לכאורה לא מובן למה לסיים 3 פסוקים במילים: "אני ה' אלוקיכם",
במקום לכתוב את 3 הפסוקים הרצופים, ואז פעם אחת לכתוב: "אני ה'
אלוקיכם", שיסיים את 3 הפסוקים?

ועוד:

שמתבוננים בפסוקים רואים שהפסוקים יש בהם מרחקים גדולים בין
הציוויים. בפסוק ב' כתוב "קדושים תהיו" שזאת דרגה גבוהה מאוד. בפסוק ג'
יש ציווי על שבת וכיבוד הורים שזאת דרגה בינונית שבדרך כלל המון המעם
מבצעים את המצוות האלו, ופסוק ה' כתוב "אל תפנו אל האלילים" שהכוונה
אל תעבדו עבודה זרה.
וצריך להסביר את המרחקים בין הפסוקים בין תהיה קדוש לבין אל תעבוד
עבודה זרה, שהמרחק ביניהם הוא גדול מאוד?

תשובה

בתוך אלה שהוזמנו להיכנס בשבת קודש לרב הקדוש מרן רבי ישראל אלתר,
ה"בית ישראל מגור" צוקללה"ה זיע"א, היו יהודים מכל הסוגים, חלק
מהנמצאים היו בני עליה קדושי עליון שעובדים את ה' בכל כוחות מעל

הכוחות הטבעיים האנושיים, חלק מהם **אנשים פשוטים**, וחלק שייכים לקבוצת **המשכילים** שהיו רחוקים משמירת תורה ומצוות.

פעם סיפר הרבי רבי ישראל אלתר מגור צוקללה"ה למסובים על סבו הגדול הרב הקדוש רבי יצחק מאיר מגור בעל חידושי הרי"ם צוקללה"ה שנקלע באחד הימים לעיר לבוב שבארץ גאליציה שהיא היתה מורכבת מיהודים אוקראינים ופולנים.

ובאו יהודי העיר מכל השכבות והחוגים לראות את פניו הקדושים של האדמו"ר הגאון הצדיק בעל חידושי הרי"ם צוקללה"ה, אפילו מחוי המשכילים שהיו רחוקים משמירת מצוות גם באו כדי לראות ולשמוע את הגאון צוקללה"ה. כשהקהל הגדול הזה ביקש מהרבי צוקללה"ה להגיד דברי תורה אמר להם: כתוב בפרשת השבוע קדושים:

ויקרא פרק יט פסוקים ב"ד

ב דַּבַּר אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם. ג אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שַׁבָּתִי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם. ד אֵל תִּפְנּוּ אֶל הָאֱלֹהִים וְאֵלֵהֶי מִסִּכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם.

3 פסוקים ברציפות **א - "קדושים תהיו", ב - "איש אמו ואביו תיראו", ג - "אל תפנו אל האלילים"**, המסיימין כל אחד בפני עצמו ב"אני ה' אלקיכם". והכוונה כאן שהתורה הקדושה דברה לג' סוגי אנשים.

ראשונה: ב"קדושים תהיו" התורה מדברת לאנשים בעלי מדרגה, שיקדשו עצמם במותר להם, ועל זה נאמר להם "אני ה' אלקיכם".

בשניה: התורה הקדושה דברה לאנשים פשוטים בעניין קיום מצוות מעשיות, כיבוד אב ואם ושמירת שבת, ולהם נאמר על כך "אני ה' אלקיכם".

בשלישית: לבסוף דיברה תורה כנגד רשעים פורקי עול, שכבר נחשדו לעבוד עבודה זרה, ואזהרתם היא "אל תפנו אל האלילים" לפחות אל תשתמדו, אך גם אליהם הקב"ה קורא "אני ה' אלקיכם", אף על פי שהתרחקתם כל כך, עדין אלקותי פרושה עליכם.

הכוונה שה' יתעלה שמו הוא כמו אבא שיש לו ילדים טובים מאוד, ילדים טובים, וילדים לא עלינו רעים. אבל בכל אופן שלושתם הם הילדים של האבא

והוא אוהב את שלושתם, רק שכאוב לו על הילדים הרעים חס וחלילה, שיחזרו בתשובה אבל בכל אופן הוא אבא שלהם. ואדם לא יכול להגיד אני ממילא רשע אני כבר יכול לעשות מה שאני רוצה כי גם עליו הקב"ה יתעלה שמו אמר: אני ה' אלוקיכם.

האיש שניצל מנחש חזר בתשובה

החבר שהיה עד לנס לא חזר בתשובה כי הנס לא היה בשבילו

רב אחד עלה למוניית ותוך כדי נסיעה סיפר לו נהג המונית סיפור מדהים שקרה לו וכך סיפר: היינו 3 חברים שיצאנו לטיול שטח, ישנו באוהלים. באמצע הלילה אחד החברים כמעט קפא למוות כי נחש ארסי ומסוכן הזדקף מולו והיה חשש שאם יזוז הנחש יכיש אותו ולא ידעו מה לעשות.

הם צעקו לו שלא יזוז ובינתיים הביאו אקדח כדי לירות בנחש אבל זה היה מסוכן מאוד מפני שאם לא יפגעו הנחש הוא יכיש את החבר שלהם וכך היו אובדי עצות. הנהג המונית המשיך לספר בהתרגשות גדולה לרב שהדקות הקשות האלו של העמידה של החבר שלו מול הנחש בלי תזוזה נמשכו כמו נצח.

עד שהחבר שהנחש עמד מולו שהיה אמנם חילוני שרחוק מקיום תורה ומצוות, אבל הרגיש שאלו השניות האחרונות של החיים שלו ולכן צעק: ריבוננו של עולם אם אתה מציל אותי מהנחש הזה אני חוזר בתשובה, הוסיף נהג המונית ואמר לרב שבאותה שניה היה פלא גדול ואיך שהחבר אמר שהוא חוזר בתשובה הנחש התכופף ירד לרצפה והתחיל לזחול לשיחים ונעלם.

שאל הרב את נהג המונית האם החבר שלך קיים את ההבטחה שלו וחזר בתשובה? ענה לו החבר: כן הוא חזר בתשובה והלך ללמוד תורה בישיבה בירושלים והיום הוא לומד בכולל אברכים. התרגש הרב ואמר לחבר: ואתה חזרת בתשובה בעקבות המקרה שראית מול העיניים? השיב לו החבר בתמהון: אני? למה שאני אחזור בתשובה? זה לא קרה לי זה קרה לחבר שלי, הוא צריך לחזור בתשובה, לא אני!

הטעות של אותו חבר היא שהוא מרגיש שאלוקים שייך רק לחבר שלו ולא לו, וזה טעות שיכולה להיות אצל אנשים שחושבים שרק הרב צריך ללמוד בהתמדה ולא הם, רק הרב צריך להישמר ולא לראות סרטים לא צנועים אבל הם לא חייבים כי הם לא רבנים. ורק הדתיים צריכים לשמור שבת אבל מי שחילוני לא חייב לשמור שבת.

זה נראה לא הגיוני אבל יש לי חבר יקר מאוד ואברך יקר מאוד בעל תשובה גמור, שאמר לי שהיה חילוני הוא אכל מצות בפסח והוא בכלל לא ידע שאסור לאכול חמץ בפסח כי הוא חשב בטעות שרק לדתיים אסור לאכול חמץ אבל מי שחילוני אוכל חמץ ואם הוא רוצה הוא יכול לאכול מצה.

אמרתי לחבר שלי: לא יכול להיות שחשבת כזה דבר, אני מכיר אותך שאתה הרי אדם חכם איך חשבת כזה דבר? וענה לי: תבין הייתי כל כך רחוק משמירת תורה ומצוות, אבותי הגיעו מיוון והם באו לכאן חילונים גמורים ובכלל לא מאמינים.

וכחזרתי בתשובה זה לא שהם התנגדו, זה יותר מכך, הם היו בטוחים שהשתגעתי וחייב טיפול פסיכולוגי. היום ברוך ה' הם מעריכים אותי וקוראים לי בגאווה שאני הרב של המשפחה אבל לפני עשרות שנים שחזרתי בתשובה היו בטוחים שאני משוגע.

חילוני גמור חזר בתשובה שלמה והציל את אמא שלו ממות בטוח - סיפור מכלי ראשון.

חבר שלי מהכולל שהיה בן תורה אמיתי ותלמיד חכם שמוסר שיעורי תורה לרבים, יום אחד שאלתי אותו איך יכול להיות שהיית כל כך חילוני וחזרת בתשובה הרי אני יודע עליך שלא היית חילוני רגיל היית חילוני מהמהדרין של המהדרין, לא נכנס לי לראש איך חזרת בתשובה שלמה כל כך?

סיפר לי: בתחילת שנות ה-90 אשפזו את אמא שלו בבית חולים וקראו לכל המשפחה מהר כי אמרו למשפחה: שנשארה רק כמה שעות מעטות ואם לא יבואו לא יוכלו להיפרד ממנה. לא תאמין כמה הגיעו לבית החולים, כל השבט הגיע לבית החולים.

והיו ממררים בבכי על בת המשפחה האהובה שהולכת למות. המשפחה עלו מִן, והיתה משפחה וְנוֹנִית חילונים למהדרין, הכי רחוקים שאתה יכול לדמיין, שאמנם יודעים שהם יהודים אבל לא יודעים כלום כלום על תורה ומצוות.

היו להם מסעדות על חוף הים שהיו פועלות בשבת בר מינון, כל הכסאות בחוף היו ברשותם והיו משכירים אותם למתרחצים, ועושים הרבה הרבה כסף, חיים בעושר גדול, אוכלים חמץ בפסח לא שומרים שום מצוה.

שאלתי את חבר שלי: מה? לא ידעת שאסור לאכול חמץ בפסח? ענה לי: תתפלא לשמוע לא, לא ידעתי שאסור לאכול חמץ בפסח חשבתי שבפסח הדתיים אוכלים מצות ולא אוכלים חמץ אבל זה לא חובה, לשמור את הפסח ומי שחילוני מותר לו לאכול חמץ, ורק הדתיים צריכים לשמור פסח [ממש לא יאומן עד כמה החוסר ידע].

המשיך החבר לספר לי: כשהייתי בבית חולים נזכרתי שהחבר הכי טוב שלי חזר בתשובה ואמרתי: אני אסע אליו כי החבר הזה חזר בתשובה והוא קרוב לאלוקים ויכול להגיד לי איך להציל את אמא שלי, ומה צריך לעשות.

נסעתי לחבר שחזר בתשובה במהירות לבית שלו, וסיפרתי לו שאמא עומדת למות ונשאר לה כמה שעות מעטות לחיות ושאלתי אותו מה עושים איך מצילים את אמא תעזור לי, אתה דתי אתה קרוב לאלוקים אתה בטח יודע מה עושים?

אמר לי החבר שחזר בתשובה: אני לא יודע מה עושים, אבל בוא נלך לרב שלי ונשאל אותו מה עושים. נסענו במהירות שנינו לרב שלו שליט"א שהיה בבית הכנסת במסגרת הכולל אברכים וסיפרתי לו שאמא עומדת למות מה עושים?

אמר לי הרב שליט"א: אתה רוצה שאמא שלך תחיה? עניתי לו כן. אמר לי מה שאני אגיד לך אתה תעשה? עניתי לו מה שתגיד אני אעשה. מה שתגיד רק תעזור לי והעיקר שתבטיח לי שאמא שלי תחיה מה שתגיד אני עושה אני חייב לעזור לאמא שלי. אמר לי הרב שליט"א סע מהר למסעדה כשרה, תאכל כמה שאתה מסוגל ותשתה כמה שאתה מסוגל. ומיד אחר כך אתה צם 3 ימים רצוף היום מחר ומחרתיים יום ולילה אין אוכל אין שתיה. אמרתי לרב שליט"א בסדר, מה שתגיד אני עושה.

המשכתי לשאול את הרב שליט"א: אם אני אעשה את מה שאתה אומר לי אמא שלי תחיה? אמר לי הרב שליט"א: אם תעשה את זה ואחר כך תקבל על עצמך לחזור בתשובה היא תחיה. אמרתי לו: בסדר אני עושה עכשיו. נסעתי מהר למסעדה הזמנתי 2 לאפות שוארמה ובקבוק גדול קוקה קולה, ועוד בקבוק גדול מים מינרליים ואכלתי ושתיתי הכל, התפוצצתי מרוב אוכל, והתחלתי את הצום.

נסעתי לבית חולים והודעתי למשפחה החילונית שהיתה ומדובר בכמויות של בני משפחה שכמעט נסגרה המחלקה מרוב כמות המשפחה והמכרים שהיו שם, להיות עם אמא שלי בשעות האחרונות. והודעתי לכולם:

"אמא תחיה הרב אמר שאמא תחיה", הרב אמר שאם אני אצום 3 ימים רצוף ואחזור בתשובה אמא תחיה תחיה ואני צם 3 ימים בשבילה וחוזר בתשובה, אני מאמין לרב. היה שקט מוחלט אף אחד לא דיבר כמה שניות כי היו בהלם.

הם רחמו עלי ואמרו לי שבגלל שאני כל כך אוהב את אמא אז השתגעתי, כי הרופאים אמרו שנשארו לה כמה שעות, אז איך הרב יכול להגיד שהיא תחיה? וחוף מזה מה הקשר בין אם אתה צם לבין החיים של אמא? אתה זה גוף אחר ואמא זה גוף אחר, מה הקשר? אמרתי להם: אתם תראו שהיא תחיה, ולא היה לי ספק אפילו הכי קטן שאמא לא תחיה האמנתי בכל הלב באלוקים. שאלתי אותו כמה אחוזים האמנת? אמר לי: תאמין לי שאני לא משקר האמנתי 100 אחוזים.

וכך הגיע הערב והיא לא נפטרה, ועבר עוד יום ועוד יום והיא לא נפטרה ואמרתי להם: אתם צחקתם עלי שאני משוגע וסתם אני צם והרב מדבר שטויות, הנה תראו אמא כבר חיה כמה ימים ולא קרה כלום. והם היו בהלם אמרו לי: בטח זה במקרה.

ובתוך 3 שבועות אמא השתחררה בריאה מבית החולים והמשיכה לחיות יותר מ-20 שנים. בינתיים סגרתי את העסקים שלי את המסעדה ואת הפיצריה שהיתה לי והלכתי ללמוד תורה בכולל יום שלם, התחנתני והילדים שלי לומדים בתלמודי תורה ושייבות ויש לי בית של תורה. והיום חלק קטן מהמשפחה כן חזר בתשובה ואלו שלא חזרו מעריכים מאוד את התורה, ומאמינים ברוך ה' [בעזרת ה' כולם יחזרו בתשובה שלימה ברחמים אמן ואמן].

שאלה

ויקרא פרק יט פסוקים ב"ד

ב דְבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי
 קְדוֹשׁ אָנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. ג אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ
 אָנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. ד אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלֹהִים וְאֵלֵהֶי מִסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ
 לָכֶם אָנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם.

מקודם הבאנו את דעתו של מרן רשכבה"ג האדמו"ר רבי יצחק מאיר מגור
 זצוקללה"ה שאומר ש-3 הפסוקים האלה מדברים על 3 דרגות בעם ישראל.
הפסוק הראשון חלק מהעם שהם הקדושים שבעם ישראל שלהם אומר ה'
 יתעלה: "אני ה' אלוקיכם".

הפסוק השני מדבר על שומרי מצוות אבל לא קדושים שמכבדים הורים
 ושומרים שבת שלהם ה' יתעלה אומר: "אני ה' אלוקיכם", **והפסוק השלישי**
 מדבר על הרחוקים מאוד מתורה ומצוות ויותר קרובים לעבודת אלילים
 שלהם ה' יתעלה אומר: "אני ה' אלוקיכם" כיון שעם ישראל ערבים זה בזה,
 התפקיד של כל יהודי לחזק כמה שיותר את אחינו בני ישראל, כיצד עושים
 זאת?

ועוד:

קובץ אגרות חזון איש חלק א צ"ד

אם רוחי סוער בקרבי אמרתי אספרה וירווח לי. עירנו
 המתנוססת לשם לתהלה ולתפארת בקרב הישוב החדש
 ירושלים קראו לה עירנו המודגלת בדגל התורה מבצר היהדות
 בחירוף נפש יגנו על שמירת השבת קדש. והנה פתאום רפו ידיה
 לעינינו חולבים בשבת ואין מכלים ומי המה מחללי השבת? לא
 זרים לא חפשים.

אחינו בשרינו בקרב מחננו אנשים אשר תפילין בראשיהם וציצית
 בבגדיהם ומזוזה בפתחיהם, ואלה המזמרים זמירות בשבת
 ברגשת דת קודש כל שומר שבת כדת מחללי ישמח משה במתנת
 חלקו אותם החרדים כדת מחללים רחמנא ליצלן. חולבים

בשבת מלאכה דאורייתא אשר עליה נצטוינו לא תעשה כל מלאכה וביום השביעי תשבות.

מי שמכיר את בני ברק כיום רואה שזאת עיר תורה וחסידות, מלאה באנשים יראי שמים ותלמידי חכמים גדולים מאוד, איך הצליח מרן רשכבה"ג רבי אברהם ישעיהו קרליץ החזון איש זצוקללה"ה להפוך את בני ברק ממדבר רוחני, שבו חולבים בשבת פרות ועוברים על דאורייתא לשעיר שהיא סמל של יראת שמים ותורה?

הרי כשהגיע לארץ היה רק תלמוד תורה אחד בבני ברק, והישיבות שהיו בסביבה היום לומז"ה בפתח תקווה ובתל אביב ישיבת בית יוסף נובהרדוק בראשות מרן רשכבה"ג רבי יעקב ישראל קנייבסקי הסטייפלר זצוקללה"ה, ולכן מובן מדוע בהתחלה קרא החזון איש זצוקללה"ה לבני ברק מדבר רוחני, איך הצליח להפוך מדבר רוחני למקום שהוא מרכז תורה בין הגדולים בעולם כולו?

תשובה

דברים פרק ל פסוקים יא' יד'

יֵא כִּי תִמְצְוֶה תְּזַאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה תִּיּוֹם לֹא נִפְלֵאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רִחֲקָה הִיא. יב לֹא בְּשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ תְּשַׁמְיָמָה וַיִּקְחָה לָּנוּ וַיִּשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲשֶׂנָה. יג וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָּנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וַיִּקְחָה לָּנוּ וַיִּשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲשֶׂנָה. יד כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ תִּדְבָּר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ.

החזון איש זצוקללה"ה העיד על עצמו שמאז שהוא צעיר הוא חלש וחולה בצורה כזאת שאפשר תמיד לחלל עליו שבת, אבל היתה לו יראת שמים ותעוזה והוא תמיד נלחם נגד התפיסה המיאישת שאומרת: "אי אפשר", "אין לי כח". הוא מחק את המילים האלו מהלשון שלו.

תמיד האמין שאדם שמאמין בה' באמת יכול לחולל מהפיכות רוחניות הרבה יתר ממה שמסוגל לחשוב ולתכנן. וזאת חייבים למוד ממנו לא להגיד: "אי אפשר" לא להגיד: "אין לי כח", לא להגיד: "זה הדור אין מה לעשות".

כי מילים אלו הם הרס התורה הקדושה והאמונה שבורא עולם הוא השליט בעולם וכשרואה אדם מתאמץ נותן לו מעבר למה שמסוגל. וכמו שאדם לא מסוגל לדמיין לעלות לרקיע בכל זאת באה התורה ואומרת: לא בשמים היא, בפך ובלבבך לעשות.

שאלה

לפעמים שמלמדים תלמידים יש הרגשה שתלמיד זה יצליח להיות גדול בתורה ותלמיד זה לא יצליח, והרגשה זאת נובעת מהיכרות של המלמד את התלמיד, האם זה נכון שאפשר לדעת מראש איזה תלמיד יצליח ואיזה תלמיד לא יצליח?

תשובה

מרן רשכבה"ג הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצוקללה"ה

לא יתכן דבר כזה, עלינו מוטל לדאוג לכך שכל אחד יהיה גדול בתורה ועלינו לתת לכל אחד ואחד את האפשרות שיצמח ממנו גדול בתורה לפי שיטתך אנחנו מנחים מלכתחילה את זה שאינו כשרוני להיות בעל בית אמנם בעל בית טוב שיעשה את תורתו קבע אך אין לנו רשות לעשות כן אנחנו מצווים לשאוף לכך שיהפך לגדול בתורה

אמנם הצדק אתך שכדי להיות גדול בתורה צריך להיות מחונן בכשרונות אבל יכול להיות אדם ללא כל כשרונות סתום לגמרי שהוא הולך ומגיע לפינת הרחוב ומסתובב לרחוב השני והנה נפתחים לפניו כל הכשרונות וכל המעיינות והוא נהפך לבעל כשרון עצום.

החזון איש אומר במפורש שלא יתכן דבר כזה, ועלינו מוטל לדאוג לכך שכל אחד יהיה גדול בתורה, ועלינו לתת לכל אחד ואחד את האפשרות שיצמח ממנו גדול בתורה. ולכן מי שמלמד ומראש פחות משקיע בתלמיד כי "יודע" שתלמיד זה לא יצליח הוא פושע בתלמיד ומראש מוציא עליו גזר דין להיות עם הארץ כל החיים שלו. וזה דבר חמור מאוד מאוד. לכן כתוב בגמרא שהתורה מונחת בקרן זוית כי מי שירצה באמת יכול ללמוד ולהצליח.

מרן רשכבה"ג הגאון רבי אהרון יהודה לייב שטיינגמן זצוקללה"ה ולכן צריך כל אחד לדעת דבר זה שהוא עובר עבודת קודש עם נשמות קדושות ולא סתם עבודה כמו שאחד עושה שולחן או ספסל שאין בהם נשמה כאן זה נשמות קדושות של כלל ישראל. ואי אפשר לדעת מה יצא מכל תלמיד ותסלחו לי כי אולי אני חיו מאשים אתכם ואתם באמת לא כך.

שמואל א פרק א פסוקים כה-כח

כה וַיִּשְׁחַטּוּ אֶת הַפֶּהר וַיָּבֵאוּ אֶת הַנֶּעֱר אֶל עֲלִי. כו וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי חַי נִפְשָׁךְ אֲדֹנָי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּנְצָבֶת עִמָּכָה בְּזֶה לְהַתְּפַלֵּל אֵל יְיָ. כז אֵל הַנֶּעֱר הַזֶּה הַתְּפַלֵּלְתִּי וַיִּתֵּן יְיָ לִי אֶת שְׂאֵלְתִּי אֲשֶׁר שְׂאֵלְתִּי מֵעַמּוֹ. כח וְגַם אֲנֹכִי הִשְׁאֵלְתִּיהוּ לַיְיָ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שְׂאוֹל לַיְיָ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לַיְיָ.

הסבר

שמואל הנביא עליו השלום הורה הלכה בפני רבו עלי הכהן עליו השלום. ומי שמורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. שמואל הנביא עליו השלום ראה שהם מחפשים כהן שישחט את הפר, ושמואל הורה הלכה שלא צריך כהן כדי לשחוט את הפר כי אפשר שישראל ישחט את הפר אפילו שהישראל זר ולא כהן.

עלי אמר לחנה ששמואל חייב מיתה כי הורה הלכה בפני רבו. וחנה בכתה ואמרה לו אל הנער הזה התפללתי והתחננה שלא יהיה חייב מיתה. עלי הכהן עליו השלום הבטיח לחנה ילד יותר טוב משמואל הנביא עליו השלום וחנה אמרה לו בתשובה: אל הנער הזה התפללתי.

שאלה

כל אמא לא רוצה שימות הילד שלה בין אם היא התפללה בשבילו ובין אם לא התפללה בשבילו. ולכאורה חנה היתה צריכה להגיד שלא ימות הילד בגלל שהיא אמא שלו ואוהבת אותו, אם כן מדוע אמרה חנה עליו השלום שהסיבה שלא רוצה שימות שמואל הנביא היא בגלל שאל הנער הזה התפללה? ואם

לא היתה מתפללת עבורו כן היתה מסכימה שימות? הרי זה לא יתכן שיקרה דבר כזה.

תשובה

באמת זה פשוט שחנה עליה השלום רצתה ששמואל הנביא עליו השלום יחיה, בגלל שהיא אמא שלו וכל אמא לא רוצה שהבן שלה ימות זה פשוט ולא צריך להגיד, אלא שהיא הוסיפה עוד משהו בבקשה שלה מעלי הכהן עליו השלום.

"אל הנער הזה התפללתי", והתפללות שהתפללה עליו בטוח שיהיה גדול בישראל ויחיה. ולכן אמרה לו על הנער הזה התפללתי, אבל על ילד אחר אפילו יותר טוב ממנו אני לא התפללתי, ואני מעדיפה ילד שהתפללתי עליו וקבלתי מאשר ילד יותר מוצלח שלא התפללתי עליו.

על החשיבות של התפילה על הילדים אפשר לתת עובדה שהיתה עם מרן רשכבה"ג הגאון רבי מיכל יהודה לפיקוביץ' צוקללה"ה ששאל: למה דווקא ילדים שלא כל כך היו מוצלחים בישיבה דווקא הם הצליחו, ואילו האחים שלהם שהיו הרבה יותר מוצלחים ממנו דווקא הם הצליחו פחות? ולכאורה היה צריך להיות להיפך?

והוא תירץ: הילד הלא מוצלח גרם הרבה דמעות לאמא שלו בנרות שבת, אמנם היא מתפללת על כל הילדים גם על המוצלחים וגם על הלא מוצלחים, אבל בודאי בזמן שהיא מתפללת על הילד שיש אתו בעיות היא יותר בוכה ומתפללת יותר מעומק הלב, וזה מה שמסביר מדוע במשפחות רואים הרבה מקרים שדווקא הילד הפחות מוצלח הצליח הכי הרבה.

וזה הכל בגלל התפילה ולכן חנה עליה השלום אמרה לעלי הכהן עליו השלום: אל הנער הזה התפללתי, כדי להגיד לו על הילד הזה שפכתי הרבה הרבה דמעות ואני רוצה ילד של תפילות ולא ילד שאתה מבטיח לי.

ומכאן רואים שאי אפשר לדעת אף פעם איזה ילד יצליח יותר ואיזה תלמיד יצליח יותר וחייבים להשקיע בכולם ולא להגיד מראש על שום ילד שהוא לא יצליח וכשלא יצליח דמים חס וחלילה וכמו לדרוך על נשמות.

להשקיע את כל הכסף בחינוך התלמידים לתורה ויראת שמים

היה זה בשנת תרפ"ט, 1928 בעיצומו של משבר כלכלי חמור שעבר על העולם העסקי באמריקה. בישיבת לומז'ה הרוממה החלה מתיחות ודאגה, בעת האחרונה נחלש מאוד זרם התרומות מארצות הברית, יהודים רבים תומכי תורה ונדיבי לב הפסיקו את תרומותיהם. כעת הישיבה ניצבת בפני שוקת שבורה... המצב הלך והידרדר מיום ליום.

ובערב אחד הגיע מנהל הישיבה אל הרב הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון צוקללה"ה - ראש הישיבה, והודיעו שזהו זה, הכל נגמר. נותרו בישיבה מעט לחם שחור וקצת מים, וזהו. בעת האחרונה לא הגיעה כל תרומה, כל מכתבי הבקשה לא נענו, ובעצם - מעבר למעט הלחם שנותר - אין אפשרות להעניק מזון לבני הישיבה, כארבע מאות במספר.

בעקבות ההודעה הדרמטית כינס ראש הישיבה את הצוות, ובפנים עגומות בישר את הבשורה. נערכה התייעצות חירום, ובסיומה הוחלט כי אין ברירה. מחר בארוחת הבוקר יוגשו הלחם והמים שנותרו, ולאחר מכן, עם תחילת סדר הלימוד, תינתן הודעה על סגירת הישיבה באופן מידי, כי הישיבה אינה מסוגלת להתקיים כלכלית.

עם שחר לאחר תפילת שחרית, הביטו ראש הישיבה והמשגיח זה בעיני זה, וכל אחד ביקש לרמוז לחברו כי הוא זה שיעלה על הבימה להודיע את ההודעה העצובה והכואבת, על סגירת היכל התורה מחוסר תקציב. הבחורים לא ידעו מאומה, הם ירדו לאכול את ארוחת הבוקר העלובה כהרגלם, שבו לבית המדרש והחלו ללמוד.

שוב הביטו המשגיח וראש הישיבה זה בזה במבוכה, איש מהם לא רצה להיות האיש המבשר את הבשורה הקשה, ובינתיים החל היום... מנהל המטבח הגיח לרגע, וראה את היכל בית המדרש הבווער בקול התורה, והתבלבל... הוא נשא עיניים תמיהות אל ראש הישיבה, וחיש קל הבין את הסיטואציה הנוראית: ההחלטה לא השתנתה, אין תקציב ולו דולר בודד, ואין מה להגיש לארוחת הצהריים, כך שלמעשה - הישיבה כבר לא מתפקדת, אלא שהבחורים עדין אינם יודעים על כך, ולאיש אין את האומץ להודיעם...

שעות של מתח וחרדה עברו על ראש הישיבה, ולפתע, פנה אל המשגיח ואמר בחוסר אמון, 'אולי נשלח שליח לבית הדואר, לראות אולי בדיוק היום כן הגיע משהו, אולי 20-30 דולר, משהו שיאפשר לנו לשרוד לפחות כמה ימים'. באותם ימים 20-30 דולר היו סכום נכבד, שהספיק לרכישת כמה ארוחות לכל בני הישיבה.

כולם הבינו שבעצם זהו רעיון חסר סיכוי, הן מזה כמה שבועות לא זכתה תיבת הדואר של הישיבה ולו למעטפה אחת... המשבר באמריקה ידוע ומפורסם, כל היהודים האמידים המתגוררים בה - ניזוקו קשות, בהערכה סבירה. זה לא הזמן בו תגיע תרומה, אפילו לא של דולר אחד...

ובכל זאת, הם החליטו לנסות את הסיכוי האחרון. השליח יצא אל בית הדואר, ושב כשבידיו מעטפה חתומה. הוא הגיש את המעטפה לראש הישיבה, אשר פתח אותה

בזהירות, ועיניו נקרעו ונשימתו נעתקה: אלף דולר! אלף דולר - היה סכום עתק באותה עת, סכום שיכול להחזיק את הישיבה כולה למשך תקופה! ובדיוק היום, ביום האחרון, ברגע שאחרי האחרון, הגיע סכום עתק שכזה.

ועוד מיהודי לא מוכר המתגורר באמריקה - המקום בו תקף המשבר הכלכלי במלוא עוזו! איך זה יכול להיות?! הוא מביט בשם המתנוסס על ההמחאה, 'יעקב יוסף הרמן'. מי האיש? מהיכן שמע על הישיבה? מדוע החליט לתת תרומת עתק שכזו? איך היא הגיעה לכאן דווקא ברגע הנכון? - הרבה שאלות ותמיהות, אך הזמן דוחק...

חיש קל נפרטה ההמחאה למזומנים, נקנו מוצרים להגשת ארוחת צהרים לתלמידי הישיבה, שהסבו לאכול מבלי לדעת על הדרמה שהתחוללה כאן בשעות הבוקר - כשהישיבה כמעט סגרה את שעריה, ולפתע - הגיע חבל הצלה נדיב שכזה...

במשך תקופת מה החזיקה הישיבה מעמד בזכות ההמחאה הזו, אלף הדולרים הספיקו. ובינתיים, שבו חלק מהתורמים לעוצמתם הכלכלית כבראשונה, וחזרו לשלוח תרומות נדיבות כבתחילה, והישיבה הוסיפה והחזיקה מעמד. אבל התעלומה - התעלומה הגדולה לפשר ההמחאה היקרה כל כך שהגיעה ברגע האפס, התעלומה הזו טרם נפתרה...

עד ... עד שביום מן הימים, נודע הסיפור לאחד מנכדי הרב יעקב יוסף הרמן זצוקללה"ה, ממקימי עולה של תורה באמריקה, וחיש קל הוא זיהה כי הנדיב האלמוני שהגיש את העזרה הדחופה בסכום העתק לישיבה בעת משברה - היה סבו. הוא פנה אליו וביקש להבין את פשר הדבר, ועיניו התעגלו בתדהמה לנוכח החשיפה על הרקע שקדם לתרומה המפתיעה:

הרב הרמן זצוקללה"ה החזיק בעסק של ביגוד, הוא קנה ומכר וייצר וייבא - שלח ידו במסחר הטקסטיל, ואף הצליח. ואז הגיע המשבר הכלכלי ההוא, שפקד את אמריקה בשלהי שנות התר"פ, הקונים אזלו מהחנויות, המלאי נמכר במחירי הפסד, לא נותר לו כמעט כסף, הוא סגר את העסק בכאב לב עצום.

1,300 דולר - זה כל הסכום שנותר לו, ממה שהיה פעם עסק ביגוד פורח ומשגשג 1,300 דולר עלובים - זה כל מה שנותר מהמעצמה הכלכלית שבנה הרב הרמן בעמל ויזע. עתה הוא נותר חסר כל, העסק שלו קרס, נכסיו נמכרו, לא נותר לו כלום - רק 1,300 דולר. ומה הוא עשה בהם? ובכן: 1,000 דולר - שלח לישיבת לומז'ה, זהו השיק האמור. 250 דולר העניק לישיבת 'תפארת ירושלים', אותה פתח בימים ההם הגאון רבי משה פיינשטיין זצוקללה"ה, והוא חיפש תורם לדמי השכירות של החודש הראשון.

ב-50 הדולרים הנוספים - הדפיס את לוח זמן הדלקת הנרות בערב שבת קודש, הראשון שהודפס אי פעם בארה"ב. הסבא, הרב יעקב יוסף הרמן זצוקללה"ה, סיפר לנכדו את החלוקה, בשפה טכנית-חשבונאית-יבשושית.

והנכד ההמום, לאחר שהתאושש מההלם, שאל: 'ולך-סבא? לך לא השארת כלום? הרי

נותרו לך רק 1,300 דולר, זה כל הונך. חילקת את הכל הכל? 'נכדי יקירי', עיני הרב יעקב יוסף הרמן זצוקללה"ה הצטעפו בדמעות, 'הלא חלקו העיקרי של כספי - הלך לאיבוד, טבע במצולות. לא נותר בידי אלא סכום קטן יחסית, וחפצתי לוודא שאני משקיע אותו בהשקעה בטוחה, במשהו שיניב פירות בוודאות, כדי שלפחות משהו טוב אחד יישאר מכל עמלי.

כל השאר ממילא קרס, ההשקעה היחידה הכדאית לי - היא התורה הקדושה, נתתי לה את כל מה שנשאר בידי! הסיפור המפעים הזה מציב בפנינו מחזה חי של החזקת התורה - עד היכן היא מגעת, עד כמה אדם חכם משקיע בה. הנה כי כן, היו אלה דולריו האחרונים של הרב יעקב יוסף הרמן זצוקללה"ה, לא נותר לו עוד כלום בעולמו, ואת אלה השקיע בביזנס השווה באמת - בתורה הקדושה, כי היא מניבה באופן בטוח, היא ההשקעה הכדאית באמת!

אין ספק, החזקת תורה עלולה להיות אתגר, הן הרבה מאיתנו מתמודדים עם קושי כלכלי כזה או אחר. הבה נעמיד את הרב יעקב יוסף הרמן זצוקללה"ה מול עינינו, נראה כדוגמא חיה אותו, את העסק שנסגר, את מעט הכסף שנותר - ואת מה שהכי חכם לעשות בו: להשקיע בתורה הקדושה.

הבה נאמץ את הדרך ואת השיטה, נפעל בכל כוחנו להחזקת התורה, נקפיד על הקדשת תרומה קבועה מהלב למען לומדי התורה - ונזכה במניה בעסק הטוב בעולם, בתורה האהובה!

שכרו הגדול של מי שמחזיק תורה

הסיפור הבא מטלטל ומסעיר במיוחד. יש בו חשיפה של רובד חסוי בדרך כלל, גילוי שמיימי של ממש. הוא סופר ע"י הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל - ששמעו כנראה מחותנו הרב מבריסק זצ"ל, וזה דבר המעשה הפלאי: הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל, התמסר כל ימיו להקמת והחזקת הישיבה אשר הקים במסירות נפש בוואלאז'ין, בה למדו והתעלו גדולי תורה רבים.

רבי חיים זצוקללה"ה כיתת את רגליו אל פתחי נדיבים, ביקש את עזרתם, התרימם בדברים היוצאים מן הלב. באחד הימים הגיע לביתו של יהודי זקן ועתיר ממון, וביקש ממנו תרומה בסכום גבוה למען הישיבה. הלה נעתר והקדיש חלק גדול מהונו לטובת הישיבה, כשרבי חיים זצוקללה"ה מבטיח לו כי בתמורה - הוא ילמד משניות לעילוי נשמתו, לאחר פטירתו מהעולם הזה.

העסקה דוברה במילים ברורות, נסגרה בין שושביניה: הגביר מאושר על הזכות שנפלה בחלקו - שלאחר עלייתו למרומים ילמד רבי חיים משניות לעילוי נשמתו, ורבי חיים מרוצה מתרומת העתק שניתנה לטובת הישיבה.

חלף זמן, והיהודי העשיר הלך בדרך כל הארץ, והובא למנוחות. רבי חיים לא שכח את

הבטחתו, ומאותו יום ואילך - החל ללמוד משניות לעילוי נשמתו של הנדבן היקר, שהותר חלק ניכר מרכושו לטובת הישיבה. באחד הימים, רבי חיים יושב ולומד משניות כדרכו, ולפתע הוא נתקל במשנה קשה להבנה, שככל שהוא מרבה לעיין בה ובמפרשיה - הוא חש כי היא מסובכת ומורכבת יותר ויותר, והוא פשוט לא מצליח לפצח אותה.

שעה ארוכה עמל רבי חיים צוקללה"ה בנסיון לרדת לשורשי המשנה ולהבינה, אך לא עלה בידו. מתוך יגיעתו המרובה ואימוץ מוחו נפלה עליו תרדמה, שמורות עיניו נעצמו. ולפתע פתאום, בעיצומה של השינה הקלה שחטפה אותו, הגיח לעברו בחלום אותו יהודי גביר שלעילוי נשמתו עסק בלימוד המשנה, ופניו קורנות ומאירות.

היהודי הלז, שכל ימיו עסק במסחר ובקושי ידע ללמוד, הרצה בפניו את המשנה, הסבירה יפה יפה, האיר אותה באור חדש ובוהק, תירץ את כל השאלות, יישב את כל הסתירות, סיכם את הדברים בצורה נאותה, ולאחר ש'וידא' שרבי חיים הבין את המשנה היטב - דמותו נמוגה מנגד עיניו של רבי חיים צוקללה"ה שהתעורר מבוהל וכל גופו מכוסה זיעה קרה... לאחר כמה שניות של התאוששות.

כשעודו משתומם לנוכח המחזה המבהיל אותו ראה, בעודו המום מהעובדה שאותו יהודי סוחר ביאר לו את המשנה הדק היטב - הפטיר רבי חיים צוקללה"ה ואמר: 'אנוכי לא ידעתי, ששם למעלה זה הולך כל כך מהר... שכל כך מהר מבינים את התורה היטב, שכל כך מהר ניתנת הזכות לרכוש קנייני תורה!'

כלומר: עצם העובדה שיהודי שמחזיק לומדי תורה זוכה בקנייני התורה והופך לגאון תורני בעולם האמת - זה כלל לא היה חידוש בעיני רבי חיים, פשוט שזה כך. החידוש היה שזה קרה כל כך מהר - שיהודי שבעולם הזה בקושי ידע צורת אות, הופך בעולם הבא לגאון תורני - זו חדשה מסעירה, זו עובדה אותה גילה רבי חיים צוקללה"ה עכשיו.

וסוד נשגב זה, חושף בפנינו טפח מכבשונו של עולם, מהמתרחש מעלינו - בשמי שמים. יהודי יושב כאן ומחזיק תורה, ואינו יודע כי כל הידע התורני שנצבר ללומדי התורה הלומדים בזכותו - שייך גם לו, הוא הופך לבעליו באותה מידה. וזה עובד בדיוק ככה, אחד לאחד, זו העסקה, זו משמעותה: אתה מחזיק לומדי תורה - וקנייני התורה שלהם הם שלך! יהודים יקרים! איך נוכל לזכות בקנייני התורה? כיצד יהודי יכול לזכות בחלק בכל התורה כולה? כיצד הוא יכול להפוך לבעל ידע תורני נרחב - ולו בעולם הבא? - הנה, זו הדרך, זה הכיוון: החזק בלומדי התורה, הענק מכספך לעמלי התורה, תן להם את הכח לשבת ולעסוק בתורה, וכל ידיעותיהם בתורה יהיו גם שלך לעולמי עד, קניין נצחי אינסופי!

אף פעם אי אפשר לדעת מה יהיה בסופו של כל ילד או בסופה של כל משפחה

לפעמים יש משפחה שנולד לה ילד אחד, ואחרי כמה דורות המשפחה גודלת למספרים גדולים מאוד, ואילו משפחה אחרת שנולדו בה הרבה ילדים אחרי

כמה דורות מספר הילדים שהם הזרע של המשפחה קטן מאוד, ככה שאי אפשר לדעת מראש כמה צאצאים היו אחרי כמה דורות לכל משפחה. ורק ה' הוא שמחליט ואנחנו כבני אדם לא יכולים לדעת מראש מה יהיה עם כל משפחה ומשפחה. כי עצת ה' היא תקום.

ודוגמא לכך רואים במספר השבטים של בני ישראל, שדוקא דן שהיה לו ילד אחד עם בעיות בריאותיות קשות כיון שהיה חרש, הוא הגיע למספר גדול יותר מאשר בנימין שהיו לו מספר הילדים הכי גדול ובכל זאת הוא פחות משבט דן. כפי שנראה בפסוקם הבאים:

מספר הפקודים בכל שבט ושבט

יהודה - אַרְבַּעַה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשָׁשׁ מֵאוֹת:	74,600	[יהודה 5 בנים]
דן - שְׁנַיִם וְשָׁלִשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת:	62,700	[דן - בן 1]
שמעון - הַשָּׁעָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת:	59,300	[שמעון 6 בנים]
זבולון - שִׁבְעָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	57,400	[זבולון 3 בנים]
יששכר - אַרְבַּעַה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	54,400	[יששכר 4 בנים]
נפתלי - שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	53,400	[נפתלי 4 בנים]
ראובן - שָׁשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת:	46,500	[ראובן 4 בנים]
גד - חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשָׁשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים:	45,650	[גד 7 בנים]
אשר - אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת:	41,500	[אשר 5 ילדים]
אפרים - אַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת:	40,500	[אפרים 3 בנים]
בנימין - חֲמִשָּׁה וְשָׁלִשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	35,400	[בנימין 10 בנים]
מנשה - שְׁנַיִם וְשָׁלִשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹתָיִם:	32,200	[מנשה בן 1]
לוי - שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף:	22,000	[לוי 3 בנים]

הסבר

כתוב בתורה [משלי יט, כא]: "רְבוֹת מְחֻשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצַת יי' הִיא תְקוּם", זה אומר שאנחנו בשר ודם כל הזמן מתכננים ומתכננים ובסוף רואים שהתכנון של בורא עולם היה תכנון אחר לחלוטין, ובכלל לא מה שחשבנו, ובסוף רואים שהתכנון של ה' יתעלה היה תכנון הרבה הרבה יותר טוב.

מכאן שלמי שיש אמונה אמיתית בכלל לא דואג כי יודע שה' מתכנן בשבילו את הכי טוב. ואדם זה מונע מעצמו הרבה הרבה עוגמת נפש ודאגה מיותרת, שידוע שהדאגה גורמת לא אליכם הרבה הרבה מחלות.

וכאן אנו רואים שלדן בן יעקב עליו השלום היה רק ילד אחד. וגם הילד הזה היה חרש. ותמיד יכל להיות איזה משהו שיגיד, מסכן הילד הזה מה יצא ממנו? איך יקים משפחה? כמה צאצאים יהיו לו בעתיד? ומצד שני יגיד על בנימין: ברוך ה' בנימין בן יעקב עליו השלום יש לו 10 בנים ובטח עוד כמה דורות הוא יהיה השבט הכי גדול בעם ישראל.

ככה יחשוב בטעות אותו אדם, אבל כתוב בתורה [משלי יט, כא]: "רְבוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְנִעְצָת יְיָ הִיא תִקּוּם", ואותו אדם לא יכול לתכנן את העולם, כי רק ה' יתעלה מתכנן היחיד של העולם ובורא עולם ישתבח שמו לעד החליט ששבט בנימין יהיה לו:

חֲמִשָּׁה וְשָׁלֹשִׁים אָלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: 35,400 [בנימין 10 בנים], ואותו בורא עולם ישתבח שמו לעד החליט שלשבט דן יהיה: **שְׁנַיִם וְשָׁשִׁים אָלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: 62,700 [דן בן 1].**

רואים כאן במפורש שכל תחזית של בני אדם היתה צריכה להיות בדיוק להיפך לבנימין יהיו הרבה ולדן יהיה מעט יותר, והנה רואים שכל התחזיות של בני אדם הם הבל הבלים וכמו לאסוף רות, כי מי שבעל אמונה מבין ויודע שרק ה' ישתבח שמו לעד מחליט ורק הוא מתכנן ומה שהוא רוצה זה יהיה בדיוק כמו שגזר.

ומכאן לומדים שכל ה"מתכננים" ה"מומחים" וה"מבינים" למיניהם יותר היה טוב בשבילם שיעסקו בתורה ובמצוות ולא יבזבזו את הזמן שלהם ב"תחזיות" ו"קביעת העתיד". כי חבל שאדם בא לעולם רק ל-70 שנים ובמקום ללמוד תורה ולקיים מצוות מתכנן ומתכנן ומתכנן, חבל על הבזבז זמן שלו. כי בזמן הזה היה הרבה יותר מועיל לו ולעולם כולו אם היה לומד תורה במקום לבלבל את המוח בשטויות והבל וריק.

אתה תעשה את שלך ותשאיר לבורא עולם לעשות את שלו

דברים פרק יא פסוקים יג-יח

יג וְהָיָה אִם שָׁמַע הַשָּׁמַעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יי' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכֹל לִבְבְּכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם. יד וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דְּגָנְךָ וְתִירֶשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. טו וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאָכְלֹת וְשָׂבַעְתָּ. יח וְשָׂמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם.

רש"י

לאהבה את ה'. שלא תאמר הרי אני לומד בשביל שאהיה עשיר, בשביל שאקרא רב, בשביל שאקבל שכר, אלא כל מה שתעשו עשו מאהבה, וסוף הכבוד לבא".
ונתתי מטר ארצכם. עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי.

הסבר

רואים מהפסוקים הקדושים במפורש שיש חלוקה ברורה לחלוטין בין מה שה' ישתבח שמו לעד עושה לבין מה בני אדם בשר ודם צריכים לעשות. ה' יתעלה שמו הוא זה שנותן מטר הוא זה שנותן עשב בארץ והוא זה שמאכיל וגורם לאדם לשבוע. והאדם מצד שני הוא זה שצריך לשים את הדברי תורה על הלב שלו, וללמוד תורה ולקיים מצוות ולהיות ירא שמים.

אבל יש מעט אנשים שהופכים את היוצרות שחושבים שאת העשב בשדה הם נותנים ואת הפרנסה הם נותנים ואת החיים הם נותנים ומשאירים לאחרים לעשות מצוות. ו"סומכים" ו"בוטחים" בה' יתברך שיחזק אותם ויתן להם יראת שמים, ויתן להם לעשות את המצוות. וזה בלבול שגורם הרס וחורבן לנשמה של האדם.

כי ה' ישתבח שמו לעד כתב במפורש בתורה הקדושה: **"ונתתי מטר ארצכם. עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי."** אז במקום שאדם יתכנן שיתעסק בתורה ומצוות ומידות טובות וישאיר לבורא עולם ישתבח שמו לעד את התכנון שהוא התכנון הכי טוב בעולם

פרק א - משנה ג

אֲנִיִּגְנוּס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבֵּל מִשְׁמְעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אֹמֵר, אֵל תְּהִי
 כְּעֹבְדִים הַמְּשַׁמְשִׁין אֶת הָרֵב עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס, אֲלֵא הָיוּ
 כְּעֹבְדִים הַמְּשַׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס, וַיְהִי
 מוֹרָא שָׁמַיִם עָלֵיכֶם.

ספרי דברים פי' מ"א

שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאקבל שכר לעולם
 הבא? תלמוד לומר: "לאהבה את ה' אלוהיכם", כל שאתם עושים
 לא תהו עושים אלא מאהבה.

הידיעה שמלמדים אותנו חז"ל הקדושים שלא לעבוד את ה'
 בשביל לקבל פרס, נמצא אצל אנטיגנוס איש סוכו, וגם בדברי
 חז"ל בספרי. זה כמו ילד שעוזר לאמא שלו לנקות את הבית לא
 בגלל שהיא הבטיחה לו ממתק אלא בגלל שמבין שכיבוד הורים
 זה דבר חשוב. ודרך אנב הוא מקבל ממתק אבל לא בשביל זה
 הוא עוזר.

שאלה

בראשית פרק יד פסוקים יד-טז

יָד וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו וַיֵּרָק אֶת חַנִּיכָיו וַיְלִידוּ בֵּיתוֹ שְׁמֹנֶה
 עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד דִּין. שׁוּ וַיַּחֲלַק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא
 וַעֲבָדָיו וַיִּבְּסוּ עַד חֹבֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק. שׁוּ וַיָּשֶׁב
 אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לוֹט אַחִיו וַרְכָּשׁוֹ הַשֵּׁב וְגַם אֶת הַנָּשִׁים וְאֶת
 הָעָם.

בראשית פרק טו פסוק א

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר יי' אֶל אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאֹמֵר אֵל
 תִּירָא אַבְרָם אֲנִי מִגֵּן לְךָ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

אברהם אבינו עליו השלום אחרי המלחמה של 5 המלכים מול 4 המלכים
 שמע שלוט בן אחיו נלקח בשבי והוא הלך להילחם כדי להציל את לוט.

ושהצליח לנצח את האויבים הוא פחד שמא קיבל את שכרו. והקב"ה ישתבח שמו לעד מבטיח לו שהשכר שלו הרבה מאוד ואין לו מה לחשוש. הנה רואים כאן במפורש שיש הבטחות על שכר שעושים ועובדים את הקב"ה ולכאורה על פי זה, לא מובן מדוע אמר אנטיגנוס איש סוכו שלא צריך לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס?

ועוד:

ויקרא פרק כו פסוקים ג-ה

ג אִם בְּחֶקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. ד וְנָתַתִּי
וְשָׂמִיכֶם בְּעַתָּם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשֵּׁדֶה וַתֵּן פְּרִיָּו. ה וְהָיִשְׁג
לְכֶם דִּישׁ אֵת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁג אֵת זֶרַע וְאֶכְלֹתֶם לְחֶמְקֶם לְשִׁבְעַ
וַיִּשְׂבְּתֶם לְבֶטֶח בְּאֲרָצְכֶם.

גם כאן רואים במפורש שהתורה הקדושה מבטיחה שכר אם הולכים בחוקות של בורא עולם ישתבח שמו לעד, לפי זה לכאורה לא ברור מדוע אמר אנטיגנוס איש סוכו שלא צריך לעבוד את ה' בשביל לקבל פרס?

ועוד:

דברים פרק י פסוקים יב-יג

יב וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה יִּי אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לְיִרְאָה אֵת יִי
אֱלֹהֶיךָ לְלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וּלְעֹבֵד אֵת יִי אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ. יג לְשָׁמֵר אֵת מִצְוֹת יִי וְאֵת חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר
אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ.

גם כאן רואים במפורש שהתורה הקדושה מבטיחה שכר על עבודת ה', וזה לכאורה סותר את דברי אנטיגנוס איש סוכו שאמר שלא צריך לעבוד את ה' בשביל לקבל שכר?

ועוד:

מסכת ראש השנה דף טז עמוד א

תניא אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא. אמר הקב"ה: הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות.

ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן. הוא אמר הקב"ה: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן.
ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? אמר הקדוש ברוך: הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה.

כאן במסכת ראש השנה רואים במפורש שהקב"ה ישבח שמו לעד אומר לנו שהבאת העומר ושתי הלחם וניסוך המים אלו 3 מצוות שגורמות להבאת שכר לעם ישראל, ולכאורה זה סותר את מה שאמר אנטיגנוס איש סוכו שאמר שלא לעבוד את ה' בשביל לקבל פרס?

ועוד:

מסכת חגיגה דף ג עמוד א

"הקהל את העם האנשים הנשים והטף" [דברים פרק לא פסוק יב]: דרש רבי אלעזר בן עזריה: אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן.

כאן רואים במפורש שהילדים הקטנים שבאים למצוות הקהל לא מבינים מהי מצוות הקהל ובכל זאת מביאים אותם כדי לתת שכר למי שהביא אותם, וזה לכאורה לא מובן כי אנטיגנוס איש סוכו אמר לא לעשות מצוות בשביל לקבל פרס?

ועוד:

מסכת ברכות דף כח עמוד א

ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויטיב אפתחא דבי ר' נתן בר טובי אמר כי חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל.

הסבר הקטע גמרא

רבי זירא שהיה חלש מהלימוד שלו הלך וישב על הפתח של בית המדרש של רבי נתן בר טובי ואמר כשיעברו התלמידים חכמים אני אעמוד בשבילם ואקבל שכר.

ולכאורה גם כאן בגמרא הזאת אנו רואים שרבי זירא עשה מצווה של כיבוד תלמידי חכמים כדי לקבל שכר, ולכאורה זה לא מובן למה עשה זאת רבי זירא כי הרי אנטיגנוס איש סוכו אמר לא לעשות מצוות בשביל לקבל שכר?

ועוד:

מסכת אבות פרק ב משנה א

וְהָיוּ זְהִירֵי בְּמִצְוֹת קְלָה כְּבַחְמוּרָה , שְׂאִין אֶתָּה יוֹדֵעַ מִתֵּן שְׂכָרְךָ שֶׁל מִצְוֹת . וְהָיוּ מִחֻשָּׁב הַפְּסֹד מִצְוֹה כְּנֶגֶד שְׂכָרָה וְשֹׁכֵר עֲבָרָה כְּנֶגֶד הַפְּסָדָה.

כאן המשנה במסכת אבות שהיא אותה המסכת שבא אמר אנטיגנוס איש שוכו שלא לעשות מצוות בשביל לקבל פרס, כאן המשנה אומרת במפורש להיות זהיר במצוות קלות כי לא יודעים את גודל שכרן, ולעשות חשבון של מצוה כנגד שכרה?

ועוד:

מסכת אבות פרק ב משנה טז

אִם לְמִדַּת תּוֹרָה תִּרְבֶּה , נוֹתְנִים לְךָ שְׂכָר תִּרְבֶּה . וְנֶאֱמַן הוּא בַעַל מְלֹאכְתּוֹ שֵׁי שְׁלֹם לְךָ שְׂכָר פְּעֻלָּתוֹ . וְדַע מִתֵּן שְׂכָרְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבֹא .

תשובה

הרב הגאון רבי מאיר גרוזמן שליט"א

כל ההבטחות שניתנו בתורה כמו מטר עשב בשדה ושלום הארץ, ילדים פרי בטן ופרי אדמה אלו דברים שעוזרים לנו לעבוד את הקב"ה ישתבח שמו לעד, ועל ידי שאנו מקיימים מצוות אנו מקבלים מאת ה' יתעלה את היכולת להמשיך לקיים תורה ומצוות וזה לא שכר במובן הרגיל של המילה. אלא יותר שיפור התנאים לעבוד את ה' מכיון שאנו עובדים ומקיימים את המצוות, ולא לזה התכוון אנטיגנוס איש שסוכו.

ועוד:

שאדם מקיים תורה ומצוות הוא עושה זאת כי הוא אוהב את ה' ולא בגלל השכר שהבטיחו לו. ולא לזה התכוון אנטיגנוס איש סוכו כי הוא התכוון

שאדם עושה מצות לא בגלל שהוא אוהב את ה' אלא בגלל שרוצה זכר ועל זה הוא אמר לא לעשות זאת.

ועוד:

תוספות מסכת ראש השנה דף ד עמוד א

האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק נמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים.

הסבר

מי שאומר שכל נתינת כסף לצדקה היא בשביל שיחיה הבן שלו, הוא עושה זאת בשביל זכר וזה מותר כי אם הבן שלו לא יחיה חס וחלילה הוא לא יתחרט על מצווה שנתן צדקה אלא הוא ימשיך להאמין בה' אבל הגוים לא ככה, הם מתחרטים על המצוות שהם עושים ולכן אסור לעשות זאת.

ועוד:

לולייך שהולך על החבל הוא חייב להתרכז בחבל שהוא הולך עליו מפני שאם לא הוא יפול ונדמיין לעצמנו שהלולייך בזמן שהולך על החבל ונמצא בסכנה במקום להתרכז בהליכה על החבל הוא יתרכז בזכר שיתנו לו ויגיד לעצמו האם ישלמו לי או לא ישלמו לי ומתי יתנו לי את הכסף הרי הלולייך הזה מסכן את עצמו למוות כי יכול ליפול ולמות. ולכן בזמן שאדם עושה מצוה שיתרכז רק במצוה ונכון שאחר כך ה' יתעלה שמו נותן זכר אבל בזמן המצוה שלא יחשוב על הפרס.

דוגמא נוספת: רופא עושה ניתוח ראש מסובך והוא חייב להיות רוכז מאה אחוזים בניתוח כי אם לא החולה ימות. נדמיין לעצמנו שבאמצע הניתוח הרופא יחשוב החולה ישלם לי או לא ישלם לי או מתי יתן לי את הכסף? רופא כזה מסכן את החולה ולא צריך לעשות דבר כזה.

ולזה התכוון אנטיגנוס איש סוכו שבזמן שאדם עושה מצוה שיעשה אותה לשם שמים עם כל הכוונה נכון שאחר כך הוא יקבל זכר אבל בזמן עשית המצוה שלא יחשוב על השכר אלא כמה אוהב את ה' וכמה מוכן לעשות בשביל ה' יתעלה שמו לעד אמן ואמן.

עלינו מוטל לדאוג לכך שכל אחד יהיה גדול בתורה

היה לי תלמיד לפני יותר מ-25 שנים שלמד בתיכון דתי בכיתה י"א, וכשהיה בא לשיעורי תורה לא היה מבין כלום למרות שהיה מקשיב ולא מפריע ועושה מאמצים להבין. יום אחד למדנו בשיעור תורה קטע ממסכת קידושין, קטע קל מאוד מאוד, בדף ל"א במסכת קידושין גמרא שמספרת סיפורים על כיבוד הורים, ולא צריך להפעיל מאמץ כדי להבין את הסיפורים. וכשלימדתי את הסיפורים התלמיד לא הבין.

הסברתי לו עוד פעם, ולא הבין, וכך 5 פעמים הסברתי לו את הקטע הקל הזה ולא הבין. אמר לי: רבנו חבל על הביטול תורה שיש עכשיו בשיעור, אתה מסביר לי כבר 5 פעמים ואני לא מבין, ולא נעים לי שאני מבזבז את הזמן של התלמידים, אז תתקדם הלאה ואל תסביר לי כי אני לא רוצה ביטול תורה של השיעור על הראש שלי.

אמרתי לו בוא ננסה עוד פעם ונראה והסברתי לו עוד פעם והבין ושמח והמשכנו ללמוד. אחרי תקופה שכנעתי אותו שילך לישיבה אמר לי אין לי שכל בשביל ישיבה, לישיבה צריך הרבה שכל ואין לי. אמרתי לו אני בטוח שתצליח כי הרצון שלך גדול ועם רצון גדול בטוח שמצליחים. ועם כל הקשיים הלך ללמוד בישיבה קדושה, הייתי בקשר איתו כל הזמן כדי לפקח עליו שלא קשה לו מדי ואולי צריך משהו או חסר לו משהו.

ואחרי בערך שנה שאני איתו בקשר רציף וגם עם הרבנים שלו. אמר לי המשגיח: יש מחלוקת ביני ולבין ראש הישיבה על התלמיד שלך, שאלתי אותו בהלה מה קרה? יש בעיות? ענה לי: לא אין בעיות המחלוקת שלנו היא האם הוא בן אדם או מלאך? עוד לא ברור לנו אם הוא בן אדם או מלאך?

צחקתי ושאלתי אותו למה? ענה לי הוא הולך לבית שלו רק פעם אחת בחודשיים בשביל כיבוד הורים. ובשבת שהוא הולך לבית מיד בצאת שבת הוא כבר חוזר לישיבה. ועל זה הוספתי למשגיח שאני יודע עליו שבלייל שבת הוא לוקח את המפתחות של בית הכנסת. והגבאי משאיר לו אור באחד החדרים. וכך הוא לבד יושב מליל שבת אחרי הקידוש עד תפילת הנץ ולומד בהתמדה, ומתפלל נץ וחוזר הביתה, המשגיח אמר לי שהוא לא ידע את הפרט הזה. אמרתי לו: הפרט הזה נכון ואני יודע שהוא נכון.

המשיך המשגיח ואמר לי מהבוקר שהוא קם בין הראשונים לתפילה מתפלל במתינות, אוכל ארוחת בוקר ועולה לסדר. לומד בלי לדבר עד הצהריים מתפלל מנחה אוכל צהריים, חוזר לבית מדרש ובהפסקת צהריים ממשיך ללמוד, והצליח לסיים בהפסקת צהריים מסכת יבמות ובחנתי אותו עליה והוא יודע אותה.

וכך הוא ממשיך גם בדבר ב' וסדר מוסר אוכל ארוחת ערב, וחוזר לסדר ג' ועד שעה 12 בלילה ממשיך ללמוד בהתמדה, ולכן אני וראש הישיבה לא יודעים אם הוא בן אדם או מלאך. חייכתי והודיתי לה' יתעלה כי אני זוכר בשיעורי תורה שלא היה מבין אפילו

סיפורים של הגמרא, וחשב שאין לו שכל והוא לא מסוגל ופתאום אני רואה שהוא כל כך לומד בהתמדה הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

אחרי כמה שנים שהיה בישיבה תמיד בבין הזמנים היה בא אלי למוד איתי, היה לי מפתח של בית מדרש בעיר שיכלתי להיכנס מתי שאני רוצה באישור הגבאים, ותמיד אני והוא היינו לומדים בבית המדרש. יום אחד לא הבנתי איזה תוספות במסכת ביצה ואמרתי לו בוא תעזור לי אני לא מבין את התוספות הזה. הוא התגלגל מצחוק ואמר לי רבנו אתה הרב ואתה אומר לתלמיד טמבל כמוני בוא תעזור לי? אתה צוחק עלי? אמרתי לו: לא נשמה טהורה אני בכלל לא צוחק עליך תעשה חסד בוא תסביר לי את התוספות הזה. אני זוכר שהוא היה בהלם כמה שניות כי לא עיכל מה אני מבקש ממנו. ובסוף שאל אותי בתדהמה: רבנו אתה רציני? אמרתי לו: אתה רואה עלי שאני צוחק? אמר לי: לא אני רואה שאתה רציני, אמרתי לו יאללה בוא נלמד חבל על הזמן.

הוא הסתכל כמה רגעים על הגמרא ועל התוספות ופתח אחר כך מהרש"א ומהר"ם והבין את התוספות והתחיל להסביר לי. הוא הרצה את הדברים ובסיום אמר לי: רבינו מה אתה אומר? אתה מסכים למה שאמרתי? אמרתי לו: להגיד לך את האמת, לא הבנתי מה שאמרת. נראה שלי שהסברת מהר מדי ולכן לא הבנתי.

אני זוכר שהוא הפסיק לדבר לכמה שניות הסתכל עלי ואמר לי רבנו אתה צוחק עלי? אמרתי לו לא אני לא צוחק עליך תסביר יותר לאט ואני אבין. הוא לא יכל לפתוח את הפה מרוב הלם וישב ושתק, אמרתי לו: אתה רוצה להסביר או להמשיך לבטל תורה? מיד הוא התעורר מההלם שלו וקרא לי לאט לאט את הגמרא ואחר כך לאט לאט את התוספות, אחר כך את המהרש"א לאט לאט, ואחר כך את המהר"ם ואמר לי ועכשיו רבנו הבנת? עניתי לו בשמחה כן, וחזרתי על מה שאמר. אמר לי: נכון זאת הכוונה של התוספות.

ואותו רגע התהפכו היוצרות כי מקודם הוא היה בהלם ועכשיו אני הייתי בהלם מוחלט כי צפו לי הזכרונות שלפני שלמד אצלי בשיעורי תורה גמרא קלה מאוד מאוד, ממש סיפורים של כיבוד הורים שלא צריך להפעיל הרבה מחשבה הוא לא הבין, אפילו 5 פעמים שחזרתי ועכשיו אחרי כמה שנים הקב"ה פתח לו את השכל ונהיה תלמיד חכם. דרך אגב כיום הוא מגיד שיעור בישיבה קטנה שיעור ב' סדר ב'.

הייתי בהלם כי אני זוכר שלא היה מבין כלום, אז איך יתכן [ישתבח שמו לעד של מלך מלכי המלכים], איך יתכן שככה יודע ללמוד? אמרתי לו: חיזקתי אותי אחי חיזקת אותי, אמר לי: למה? עניתי לו: לפעמים יש לי קשיים בשיעורי תורה ואני חייב חזק את עצמי, כי לפעמים אני לא רואה תוצאות ואני חייב לחזק את עצמי אבל עכשיו שאני רואה במו עיני מה התורה יכולה לעשות לבן אדם אז אני מקבל ממך כוחות להמשיך הלאה ולא להתייאש משום תלמיד זה מה שהתכוון מרן רשכבה"ג החזון איש זצוקללה"ה:

לא יתכן דבר כזה, עלינו מוטל לדאוג לכך שכל אחד יהיה גדול בתורה ועלינו לתת לכל אחד ואחד את האפשרות שיצמח ממנו גדול בתורה לפי שיטתך אנחנו מנחים מלכתחילה את זה שאינו כשרוני להיות בעל בית, אמנם בעל בית טוב שיעשה את תורתו קבע אך אין לנו רשות לעשות כן אנחנו מצווים לשאוף לכך שיהפך לגדול בתורה. אמנם הצדק אתך שכדי להיות גדול בתורה צריך להיות מחונן בכשרונות אבל יכול להיות אדם ללא כל כשרונות סתום לגמרי שהוא הולך ומגיע לפינת הרחוב ומסתובב לרחוב השני והנה נפתחים לפניו כל הכשרונות וכל המעיינות והוא נהפך לבעל כשרון עצום.

